

dr hab. Stanisław Brach prof. uczelni
Dyscyplina Artystyczna
Sztuki Piękne
Akademia Sztuk Pięknych w Warszawie
Wydział Rzeźby

Kraków 14.01.2024

RECENZJA

rozprawy habilitacyjnej oraz dorobku artystycznego pana dr. Michała Puszczyńskiego w związku z postępowaniem habilitacyjnym w dziedzinie sztuki w dyscyplinie sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki wszczętych przez Radę Dyscypliny Artystycznej Akademii Sztuk Pięknych we Wrocławiu.

Temat pracy habilitacyjnej: „W dialogu z materia i przestrzenią”.

Podstawowe dane o doktorancie

Pan dr Michał Puszczyński urodził się w 1976 roku w Kędzierzyn Koźlu. W 1996 roku ukończył Liceum Sztuk Plastycznych o profilu ceramiki w Częstochowie. W roku 2001 uzyskał tytuł magistra na Wydziale Ceramiki i Szkła w Akademii Sztuk Pięknych im. Eugeniusza Gepperta we Wrocławiu. W 2003 roku rozpoczął pracę na Wydziale Szkła i Ceramiki ASP we Wrocławiu jako asystent w Pracowni Ceramiki Artystycznej kierowanej przez prof. Przemysława Lasaka. W 2012 roku uzyskał stopień doktora sztuki w dziedzinie sztuki plastyczne w dyscyplinie sztuki projektowe. W roku akademickim 2015/2016 pełnił funkcję kierownika pracowni podczas nieobecności prof. Lasaka. Przez wiele lat prowadził zajęcia w języku angielskim dla studentów zagranicznych programu Erasmus i Erasmus +. W latach 2019/2020 przebywał przez okres dziewięciu miesięcy na stypendium Fulbrighta w Northern Arizona University w Flagstaff w USA, a następnie w latach 2020/2021 w European Ceramic Work Center w Holandii. Od 2021 roku pan dr Michał Puszczyński prowadzi samodzielnie Pracownię Technik Rzeźbiarskich – Ceramika w Katedrze Technik Rzeźbiarskich na Wydziale Rzeźby i Mediacji Sztuki, oraz przedmiot techniki rzeźbiarskie dla studentów

I i II roku studiów magisterskich Wydziału Ceramiki i Szkła. Od 2023 roku prowadzi obowiązkowy przedmiot dla studentów alternatywne techniki wypalania ceramiki. W czasie licznych podróży artystycznych w latach 2006 – 2021 prowadził zajęcia na wielu uczelniach zagranicznych jako profesor wizytujący.

Ocena dorobku twórczego, artystycznego i naukowego po doktoracie

Pan dr Michał Puszczynski jest artystą zajmującym się w swojej twórczości abstrakcyjną rzeźbą ceramiczną oraz specjalistą o ogromnej wiedzy praktycznej w dziedzinie wypalania ceramiki w piecach opalanych drewnem i gazem. Dr Michał Puszczynski jest laureatem wielu nagród i wyróżnień za działalność naukową i artystyczną. W 2021 roku otrzymał stypendium twórcze z budżetu Ministra Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu. Stypendium zostało przyznane na realizację projektu „Ekspensja” w European Ceramic Work Center w Holandii. W 2019 roku - Stypendium Polsko - Amerykańskiej Komisji Fulbrighta - Fulbright Senior Award przyznane na 9 miesięczny projekt badawczo - naukowy w Northern Arizona University, Flagstaff, AZ, USA. Nagrodzony projekt „The modern approach to wood-fired ceramic” obejmował kompleksowe badania dotyczące programów i metod dydaktycznych stosowanych na uczelniach amerykańskich, poprowadzenie eksperymentalnych procesów wypalania ceramiki oraz możliwości opracowania nowoczesnego urządzenia do wypalania ceramiki drewnem. W 2018 roku - Kultura polska na świecie - Grant Instytutu Adama Mickiewicza przyznany na udział w konferencji NCECA oraz wykłady na uczelniach w USA. W 2015 roku Nagroda II stopnia Rektora Akademii Sztuk Pięknych we Wrocławiu za osiągnięcia artystyczne, naukowe i organizacyjne, a w 2012 pan dr Puszczynski został finalistą konkursu Luvenis Wratislaviae, otrzymując Nagrodę Prezesa Polskiej Akademii Nauk.

Dr Michał Puszczynski brał udział w wielu sympozjach i plenerach o zasięgu krajowym i międzynarodowym. W 2019 roku - Intonation INTONATION-DEIDESHEIMER KUNSTTAG, Deidesheim, Niemcy; w 2018 roku - 52th Conference of National Council on Education for the Ceramic Arts, Pittsburgh, PA, USA; w 2017 roku - Celebration International Ceramic Symposium, International Ceramic Studio, Kecskemet, Węgry; w 2016 roku - Konferencja ScanCeram 2016, Tolne, Dania;

6th International Ceramic Symposium Sfax Arabic Cultural Capital, Sfax-Tunis, Tunezja; 50th Conference of National Council on Education for the Ceramic Arts, Kansas City, USA; w 2015 roku - 9th UAUSS INTERNATIONAL AVANOS APPLIED CERAMIC SYMPOSIUM "Outdoor Ceramics" Avanos, Nevşehir, Turcja; w 2014 roku - 50 Międzynarodowy plener rzeźbiarsko - ceramiczny, Bolesławiec; Keep IT Real - ARTS MEET CRAFTS: from contemporary to tradition, Kair, Egipt; w 2012 roku - XIX Panevėžys International Ceramic Symposium, Panevezys, Litwa.

Dr Michał Puszczynski brał również wielokrotnie udział w rezydencjach artystycznych w renomowanych zagranicznych ośrodkach ceramicznych. W 2022 Taller Escuela Cerámica de Muel, w ramach udziału w CERCO Ceramic Festival w Saragossie, Hiszpania; w latach 2020/2021 European Ceramic Work Center, Oisterwijk, Holandia. W latach 2019/2020 Northern Arizona University, Flagstaff, USA. W 2018 roku - Jingdezhen Ceramic Institute, Jingdezhen, Chiny; Northern Arizona University, Flagstaff, USA.

Dr Puszczynski brał udział w międzynarodowych oraz krajowych konferencjach warsztatach, pokazach i prelekcjach. Były to: w roku 2023 - wykład autorski pt. „Ceramika wypalana drewnem – praktyka, konteksty, perspektywy” podczas Międzynarodowego Sympozjum Ceramika Wypalana Drewnem, Warszawa; udział w wypale pieca opalanego drewnem typu Anagama na zaproszenie francuskiego stowarzyszenia Terre Plain Ceramique; w 2022 roku - przeprowadzenie wykładu pt. „Michał Puszczynski - woodfired ceramic, Taintrux, Francja; wykład autorski pt. „Michał Puszczynski Ceramic Sculpture” podczas rezydencji artystycznej w Taller Escuela Cerámica de Muel, w ramach udziału w CERCO Ceramic Festival w Saragossie, Hiszpania; udział w wypale pieca opalanego drewnem w Pracowni Ceramiki na Wydziale Rzeźby Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie; przeprowadzenie wykładu pt. Michał Puszczynski - rzeźba ceramiczna oraz Nowoczesne podejście do ceramiki wypalanej drewnem dla studentów i wykładowców ASP Warszawa 2022; W 2021 roku - wykład pt. The modern approach to wood-fired ceramic podczas kongresu on- line International Academy of Ceramic ,On the Edge, Alto University, Finlandia; wykład poświęcony badaniom prowadzonym podczas stypendium Fulbrighta oraz możliwościom budowy nowoczesnych pieców zasilanych

biomasą; wykład autorski w ramach cyklu Introduction podczas rezydencji artystycznej w European Ceramic Work Center, Oisterwijk, Holandia. W 2020 roku - wykład pt. Ceramic Sculpture i pokaz technik rzeźbiarskich dla studentów i wykładowców Cocoino Community College, Flagstaff, Arizona, USA; wykład pt. Contemporary Polish Ceramic, Ariona State University, Tempe, USA. W 2018 roku - udział 3th European Woodfired Ceramic Conference - prezentacja wykładu pt. Woodfiring ceramic in Poland La Borne, Francja; doroczna konferencja National Council on Education for the Ceramic Arts (NCECA) wykład Polish Contemporary Ceramic, Convention Center, Pittsburgh, USA; wykład i pokaz technik rzeźbiarskich dla studentów i wykładowców podczas rezydencji artystycznej w Northern Arizona Univeristy, Flagstaff, Arizona, USA; wykład pt. Polish Contemporary Ceramic dla studentów i wykładowców International School, Jingdezhen Ceramic Institute; wykład pt. Michał Puszczyński Ceramic Sculpture w LaBartz Ceramic Studio, Jingdezhen, Chiny; udział w wypale pieca opalanego drewnem w Pracowni Ceramiki na Wydziale Rzeźby Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie - przeprowadzenie wykładu pt. Michał Puszczyński - ceramika wypalana drewnem, dla studentów i wykładowców; wykład autorski pt. Michał Puszczyński - Rzeźba ceramiczna, zaprezentowany dla uczestników konferencji towarzyszącej obchodom 70 lat istnienia Zespołu Szkół Plastycznych w Częstochowie; wykład autorski pt. Ceramic Sculpture w Arizona State University, Tempe, USA oraz rezydencja artystyczna w Northern Arizona University, Flagstaff USA; pokaz technik ceramicznych dla studentów Arizona State University, Tempe, USA. W 2017 roku - wykład autorski dla studentów i wykładowców Wydziału Sztuki, University of Pecs, Faculty of Music and Visual Arts, Pecs, Węgry. W 2016 roku - wykład oraz pokaz budowy rzeźb ceramicznych dla publiczności podczas konferencji ScanCeram 2016, Tolne, Dania; wykład autorski pt. Contemporary Polish Ceramic, Ceramics Research Center, ASU Herberg Institute for Design and Arts, Tempe, USA. W 2014 roku - pokaz autorskich technik budowania rzeźb ceramicznych, realizacja obiektu ceramicznego, wykład autorski o polskiej ceramice artystycznej i własnej praktyce, Anadolu University, Eskisehir, Turcja; realizacja wielkoformatowej rzeźby ceramicznej, pokaz technik ceramicznych dla publiczności podczas Festiwalu Wysokich Temperatur 2014, Festiwal Wysokich Temperatur, ASP Wrocław; Dry Earth,

Pokaz autorskich technik budowania rzeźb ceramicznych, realizacja obiektu ceramicznego, Anadolu University, Eskisehir, Turcja.

Dr Puszczynski brał również udział w kilkudziesięciu międzynarodowych oraz krajowych wystawach zbiorowych oraz wydarzeniach naukowych i artystycznych, gdzie był kuratorem i koordynatorem wielu z tych działań. W roku 2022 - udział w prezentacji polskiej ceramiki artystycznej - The Matter of Space - Polish contemporary ceramics, wystawa zbiorowa w Mark Rothko Art Centre, 29 lipca - 10 września 2022, Daugavpils (Dyneburg), Łotwa; udział w wystawie Naori France, Montigny, Francja. W 2021 roku - udział w wystawie International Ceramic Art Exhibition for Specially Invited Artists, podczas Jingdezhen International Ceramic Art Biennale, Art Museum of Jingdezhen, Chiny; udział w wystawie 20th anniversary of Naori Festival, Montigny, Francja. W 2020 roku - udział w wystawie International Academy of Ceramic New Members Exhibition, Beijing Guozhong Ceramic Art Museum, Pekin, Chiny. W 2019 roku - udział w Korean International Ceramic Biennale, Korea. W 2018 roku - udział w wystawie Martinsons Award, Mark Rothko Art Center, Daugavpils (Dyneburg), Łotwa. W 2017 roku - 10 lat Luboradowa - wystawa podsumowująca istnienie pieca do wypału ceramiki Tongkama w ośrodku plenerowym w Luboradowie, Winnica de Sas, Kuźniki; Poland: For Canada, with love - wystawa ceramiki twórców związanych z Wydziałem CiSz, International Pavilion, 531 Sussex, DR.Ottawa (Kanada) 2-18 czerwca 2017; udział w wystawie 5th International Triennale of Silicate Arts, Kecskemet, Węgry. W 2016 roku – „Młodzi w Muzeum. Poziom najwyższy” - wystawa z okazji 70-lecia ASP, Muzeum Narodowe, Wrocław; Ceramika i szkło. Obszary sensualne, Muzeum Miejskie Arsenał we Wrocławiu; Wrocławski ogród sztuk - wystawa z okazji 70-lecia ASP, Centrum Nauki i Sztuki Stara Kopalnia, Wałbrzych; 18 listopada 2016 – 20 stycznia 2017. W 2015 roku - udział w wystawie Wasser gleich. Landkreis Gorlitz, Niemcy; udział w wystawie Kolekcje Rondo Sztuki Gallery, Katowice. W 2014 roku - udział w wystawie Idea i Tworzywo, wystawa pedagogów Wydziału CiSz ASP im. E. Gepperta we Wrocławiu, Hol Główny Hotelu Andel's w Łodzi. W 2013 roku - udział w wystawie Trzy Wymiary, Centrum Rzeźby Polskiej, Muzeum Rzeźby Współczesnej, Orońsko; udział w wystawie Wasser gleich... Internationale Kunstaussstellung Stadtmuseum Hattingen, Niemcy.

W latach 2023 i 2022 - organizacja i współkuratorstwo II edycji wystawy Sakura - wrocławskie dni inspiracji kulturą japońską, Centrum Preformatywne, Piekarnia, Wrocław. Prezentacja artystów związanych z wrocławską ASP, których twórczość nawiązuje do kultury i sztuki Japonii. W 2022 roku - opracowanie koncepcji, realizacja oraz koordynacja sympozjum międzynarodowego Odkrywanie Ognia w dniach 21-30 października 2022 r. Podczas sympozjum odbył się cykl wykładów, prezentacji, dyskusji i pokazów technik wypalania ceramiki w ośrodku w Luboradowie oraz wykłady dotyczące alternatywnych metod wypalania ceramiki, technik wypalania ceramiki drewnem w Centrum Sztuk Użytkowych ASP Wrocław. W 2019 roku - kurator sekcji ceramiki podczas Festiwalu Wysokich Temperatur, organizacja i koordynacja procesu budowy pieca typu Train Kiln wraz z profesorem Jasonem Hess, Northern Arizona University, organizacja pokazu i wykładu profesora Samuel Chung, Arizona State University oraz pokazu budowy wielkoformatowych naczyń Onggi - Hyangjong Oh (Korea). W 2018 roku - organizacja i moderowanie wykładu, pokazu oraz warsztatów dla studentów studiów doktoranckich w języku angielskim profesora wizytującego Torbjorn Kvasbo (prezydent International Academy of Ceramic, były dziekan Konstfack w Sztokholmie), ASP Wrocław; organizacja i moderowanie wykładu, pokazu oraz warsztatów dla studentów studiów magisterskich i doktoranckich w języku angielskim profesora Teda Neal'a z BallState University, Muncie, IN, USA który jest jednym z najbardziej znanych specjalistów w zakresie budowy pieców ceramicznych w USA; organizacja pobytu i koordynacja programu artysty Forrest Sincoff Gard, który odbył rezydencję artystyczną w ramach programu „Ceramic Residency at ASP Wrocław”; organizacja i koordynacja programu rezydencyjnego w ramach NCECA; International Residency Partner 2018 - doprowadzenie do podpisania umowy pomiędzy ASP a National Council on Education for the Ceramic Arts, organizacja i koordynacja naboru do programu rezydencyjnego. W 2017 roku - organizacja i moderowanie wykładu, pokazu oraz warsztatów dla studentów francuskiego artysty Thiebaut Chague, który jest jednym z najbardziej znanych artystów zajmujących się wypalaniem ceramik drewnem. Przeprowadzone zostały warsztaty oraz pokaz tworzenia rzeźb, artysta wziął też udział w wypale pieca Tongkama w ośrodku plenerowym w Luboradowie; współorganizacja projektu REFORM(A) w Starej

Kopalni, organizowanego przez koło naukowe studentów Katedry Ceramiki ASP Wrocław wraz z Pracownia Ceramiki ASP Warszawa. Projekt zakładał ponowne użycie przez studentów form gipsowych ocalonych z nieistniejącej już fabryki porcelany Wałbrzych oraz użycie oryginalnej masy porcelanowej i szkliv fabrycznych. W 2016 roku - współorganizacja jubileuszowego pleneru ceramicznego „10 lat Tongkamy”, wypał w piecu Tongkama, Luboradów 24 - 30 października 2016 oraz wystawy podsumowującej; Winnica de Sas; 11.11.2016-10.12.2016; Organizacja: Michał Puszczyński, Bożena Sacharczuk, Rytis Konstantinavicius, studenci koła naukowego; W 2013 roku - Beyond & between - Ponad i pomiędzy, współorganizacja projektu międzywydziałowej współpracy, ośrodek plenerowy ASP we Wrocławiu, Luboradów.

Prace pana dr. Michała Puszczyńskiego były publikowane w wielu katalogach pokonkursowych, poplenerowych oraz po sympozjach międzynarodowych. Jest również autorem monografii, katalogów z własną twórczością oraz artykułów publikowanych w czasopiśmie w Polsce i za granicą. Jego prace znajdują się również w zbiorach wielu muzeów zagranicznych i polskich. Dołączony dorobek dydaktyczny dr Michała Puszczyńskiego świadczy o wysokim poziomie pedagogicznym, artystycznym i technologicznym pracowni, pokazuje odpowiedzialną rolę pedagoga i artysty w kształtowaniu młodego pokolenia. Uważam, że w pracy ze studentami, w pracowni, jak również podczas wypałów w piecach opalanych drewnem, habilitant odnosi wielkie sukcesy korzystając z własnych doświadczeń zdobytych m.in. podczas podróży zagranicznych. Świadczy to o autentycznym zaangażowaniu się w proces dydaktyczny studentów wrocławskiej ASP.

Ocena autoreferatu i dzieła artystycznego

W ramach autoreferatu pan dr Michał Puszczyński przedstawia dysertację zatytułowaną „W dialogu z materią i przestrzenią”. Praca podzielona jest na trzy rozdziały: „Stele”, „Krajobraz wypalanej ziemi” oraz „Konkluzja”, poprzedzone opisem przebiegu kariery oraz prezentacją własnej postawy twórczej, a zakończone obszerną dokumentacją fotograficzną dzieła habilitacyjnego. Jest to bardzo dobrze napisana praca przedstawiająca własną drogę doświadczeń twórczych przez pryzmat podróży, tworzenia, wypalania ceramiki i współistnienia z człowiekiem i z naturą.

Trzeba tutaj przytoczyć słowa autora, które pokażą stosunek artysty do obranej drogi: cyt. „*Należę do tej grupy ludzi, którzy zawodowo zajmują się tym, co zawsze chcieli robić*

w swoim życiu”. Wydaje się, że ceramika dla habilitanta to jego życie, pasja i narzędzie do poznawania ludzi i świata. Już w prezentacji własnych postaw twórczych Michał Puszczynski podkreśla znaczenie podróży, które ukształtowały jego twórczość. Jego pierwsze spotkanie w 1999 roku z mistrzem ceramiki Koreańczykiem Seungiem Ho Yangiem (Seung Ho Yang) otworzyło mu drzwi do świata ceramiki wypalanej drewnem. Ceramika stała się dla niego językiem komunikacji i sposobem na funkcjonowanie w świecie.

W pierwszym rozdziale pt. „*Stele*” dr Michał Puszczynski opisuje w szerokim kontekście tło swoich podróży artystycznych od Chin przez Koreę, Francję, Szwajcarię po USA. Przedstawia proces zbierania doświadczeń w realizacji wielkoformatowych rzeźb, których wcześniej nie miał możliwości tworzyć. W ceramice skala prac zawsze uzależniona jest od wielkości komory pieca. Te nabyte doświadczenie uczyniły go następnie specjalistą, który mógł podejmować decyzje o skali pieca, rodzaju paliwa w wyposażeniu nowego budynku Wydziału Szkła i Ceramiki we Wrocławiu. Habilitant opisuje cały szereg prób i doświadczeń podczas eksploatacji nowego pieca gazowego wraz z konkretnymi zaleceniami, które w przyszłości będą wykorzystywane przez studentów i pracowników wydziału. W tym czasie zaczynają powstawać pierwsze obiekty, które potem dostały wspólny tytuł „*Stele*”. Autor pisze, że od zawsze interesowały go proste masywne kształty o stabilnym podłożu inspirowane kamiennymi, płytami i krzyżami. Dr Puszczynski zwraca w tych pracach szczególnie uwagę na skalę, objętość, masę i przestrzeń, którą anektują rzeźby. Przykładem może być cykl rzeźb z 2015 rok. (il. 5 str.17, il.8 str. 21, il. 9 str. 22) lub rzeźba „*Stela*” ze scenami z sutry Lotosu z Chin, znajdująca się w Muzeum w Kansas City w USA. W przypadku twórczości Michała Puszczynskiego skala człowieka, ciało artysty stało się punktem odniesienia do wielkości prac. Dr Puszczynski w sposób autentyczny, ale również symboliczny staje, jak sam pisze, „*twarzą w twarz*” z dziełem, które przez swoją skalę zaczyna być odbierane nie tylko jako obiekt ceramiczny, ale jako rzeźba. W twórczości dr. Michała Puszczynskiego widoczny jest również bardzo mocny dialog

z architekturą. Jego prace odbieram jak wyjęte z budowli elementy, które poprzez swój charakter, jaki i materiał, stanowią jedno. Widoczne jest to w pracach, których inspiracji trzeba szukać w zachodniej Afryce, gdzie tubylcy wykorzystują surową glinę z elementami bali palmowych do budowy dużych obiektów architektonicznych. Pamiętam, jak duże wrażenie zrobiły na mnie rzeźby Michała Puszczynskiego, kiedy zobaczyłem je po raz pierwszy. Skalowo duże obiekty, pnące się w górę płaszczyzny z otworami, popękaną strukturą zewnętrzną, wystającymi elementami, które przecinały optycznie obiekt na wskroś, dawały wrażenie, jakby miały mieć kontynuację dalej. Rzeźby bezpośrednio nawiązywały kontakt z przestrzenią, z drugim obiektem, z widzem. Stawały się stabilne, ciężkie i silne jak architektura, która była inspiracją. Przykładem tych rzeźb są: „Massive I” z 2015 roku, która swą lekkość zawdzięcza odwrotnej budowie, gdzie światło przenikające u podstawy unosi ją pomimo dużego własnego ciężaru, rzeźba „Massive II” z 2015 roku zbudowana podczas Festiwalu Wysokich Temperatur w ASP we Wrocławiu z udziałem publiczności, rzeźba „Tomba” z 2016 roku, minimalistyczna forma nasuwająca skojarzenia z romańską świątynią, płytami nagrobnymi lub krzyżem, czy rzeźba „Monolit” z 2016 roku, która poprzez formę i ciężar faktycznie jest monolitem (300 kg wagi przy wymiarach 160x100x48). Dla mnie jednak najbardziej charakterystyczne dla tego cyklu rzeźb są „Black hole” z 2015 roku, totemiczna forma z otworem na wylot i symetrycznie rozmieszczonymi białymi elementami wystającymi z czarnej płaszczyzny, „Double gate” z 2015 roku, mocno osadzona na podstawie rzeźba z otworem w kształcie symbolicznego przejścia pośrodku, poprzecinana również elementami przenikającymi symetrycznie rzeźbę oraz ta największa praca z tego cyklu (ponad 3 m wysokości) pt. „South gate”, która składa się z dwóch części. W każdej znajdują się otwory oraz symetrycznie rozmieszczone przenikające rzeźbę belki ceramiczne. Inspiracji dla tej rzeźby należy szukać, jak sam autor pisze, w Egipcie i obserwowanych tam starych murach miast. W 2019 roku dr Michał Puszczynski zaprezentował swoje rzeźby z tego cyklu na wystawie w Częstochowie. Były to 53 obiekty zrealizowane w latach 2015 – 2019, w większości wypalone w piecu Tongkama. Mam wrażenie, jakby była to prezentacja wykopalisk archeologicznych, artefaktów nieistniejącej cywilizacji. To wrażenie pokazuje nam moc dzieła dr. Puszczynskiego, który mówi o przemijalności życia człowieka, o śmierci,

jak również o rozpadzie pozostawionych po sobie obiektów. Michał Puszczynski kończy ten rozdział bardzo ciekawym wspomnieniem o dwóch realizacjach przygotowanych do publicznych wydarzeń w 2015 i 2017 roku. Pokazuje w nich mistrzowską znajomość materiału, od realizacji w dużej skali przez krótki czas tworzenia, znajomość etapu suszenia i palenia drewnem w otulinie z maty włókna ceramicznego. Pierwsza rzeźba o wysokości 3.2 m zatytułowana „NH Memorial” zrealizowana we Wrocławiu podczas Festiwalu Wysokich Temperatur poświęcona została duńskiej artystce Ninie Hole. Druga rzeźba pt. „Dolok” została zrealizowana podczas Europejskich Dni Kultury w Nancy we Francji. To wydarzenie było trudniejszym przedsięwzięciem ze względu na warunki w jakich powstawała, współpracę z innymi artystami, logistykę, odległe miejsce wypału oraz zarządzanie budżetem. Myślę, że dzięki ogromnemu, nabytemu wcześniej doświadczeniu, jakie posiadał artysta, wszystko zakończyło się sukcesem. Jestem pełen podziwu i uznania dla tak wielkich działań, nie tylko ze względu na skalę rzeźby, co i tak jest godne uwagi, ale przede wszystkim przeprowadzenia od początku do końca całego procesu technicznego i technologicznego, który był nieustannie śledzony przez setki ludzi jak spektakl teatralny.

W drugim rozdziale pt. **”Krajobraz wypalanej ziemi”** dr Michał Puszczynski przenosi nas w świat mistyki ognia. Jest to opowieść o żywiole, bez którego nie można w ogóle poruszać się w ceramice. Jest to rzeczywistość, która utrwała nasze idee. Autor opowiada o przygodzie, jaką zapoczątkował w 1999 roku w Szwajcarii u mistrza koreańskiej ceramiki Seung Ho Yanga, przemierzając następnie prawie wszystkie kontynenty, ucząc się i kształtując siebie, do czasów współczesnych, kiedy to wybudował własnoręcznie piec w Częstochowie, a następnie w 2006 roku z udziałem studentów, wykładowców i specjalisty z Korei Dae Woong Kimem w Luboradowie. Adekwatne jest tu przysłowie buddyjskie, które nasz artysta przytacza w rozprawie cyt. *„Czy droga znajduje Ciebie, czy to ty znajdujesz drogę? Nie wybierasz drogi, to ona wybiera ciebie”*. Znając od dwóch dekad dr Puszczynskiego, myślę, że właśnie tak to wyglądało. Droga wybrała właśnie Jego, właśnie Ta droga. Dr Michał Puszczynski w dalszej części rozdziału analizuje przyczyny, dla których współcześni artyści tworzący w ceramice wybierają coraz częściej taką formę wypału.

Trudną, pracochłonną, czasochłonną i niekoniecznie ekonomiczną. Może ze względu na obecność żywego ognia, osobistą obecność podczas procesu wypału swoich dzieł, a może dla niepowtarzalnych efektów stopionego szkliwa popiołowego. Podając przykład wypalania 100 filiżanek, z których tylko 20 – 40 będzie absolutnie wyjątkowych, stwierdza, że trzeba podjąć ten proces. Myślę, że jeśli ktoś nie brał udziału procesie wypalania ceramiki, to nie do końca rozumie potrzeby ciągłego bycia podczas wypału, który może trwać kilka dni i nocy, rytmicznej zespołowej pracy oraz towarzyszącego ryzyka. Pokora i pewien rodzaj powrotu do korzeni wypalania ceramiki, z którą trzeba się zmierzyć, kierunkuje nas w stronę japońskiej filozofii Wabi-Sabi. Koncepcja patrzenia na świat przez pryzmat harmonii z naturą, odnajdywania piękna w niedoskonałościach, w zwykłych rzeczach ukształtowała wiele pokoleń artystów na zachodzie. Estetyka rzeźb wypalanych drewnem, jak sam autor pisze, nie jest łatwo akceptowalna. Trzeba być nastwionym na prostotę, surowość i harmonię porównywalną z otaczającą naturą, skałą, kamieniem czy korą drzewa, co w dzisiejszych czasach *biegnącego człowieka* nie jest normą. W tym dialogu z naturą autor upatruje wartość i filozofię wypalania ceramiki drewnem współcześnie. To rodzaj pewnego powrotu gliny utrwalonej żywiołem ognia do natury w formie skały, z której powstała. Dr Michał Puszczynski przedstawia również bardzo ciekawe spostrzeżenia dotyczące wpływu metody wypalania ceramiki drewnem na środowisko, podając przykłady dwóch największych organizacji ceramicznych na świecie NCECA National Council on Education for the Ceramic z USA oraz IAC International Academy of Ceramics, które już od wielu lat monitorują problem. Zauważa, że współcześnie proces wypalania ceramiki drewnem stanowi element modelowego kształcenie młodego pokolenia w zakresie istoty i genezy ceramiki, z czym w pełni się zgadzam.

W rozdziale tym pan Michał Puszczynski opisuje również jeden z najważniejszych projektów, który realizował w ramach polsko – amerykańskiego stypendium Senior Award Komisji Fulbrighta w Northern Arizona University w Flagstaff. Pobyt, który trwał dziewięć miesięcy pozwolił artyście na realizację dużej kolekcji prac (ok. 20 obiektów) o wspólnej nazwie „The Fired Earth Landscape” (Krajobraz wypalanej ziemi) oraz przeprowadzenia licznych wypałów w piecach opalanych drewnem, między innymi w piecach typu Train Kiln. Znaczącą część prac mogłem podziwiać na pięknie

zaaranżowanej wystawie w Centrum Rzeźby Polskiej w Orońsku. Tutaj widzimy inspiracje płynące z otaczającej przyrody, którym była Pustynia Pstra w Arizonie. Cały ten cykl rzeźb ukazuje bezpośrednie skojarzenia z miejscem inspiracji. Przedstawione prace stanowią niemal fragmenty skał, które artysta obserwował podczas swojego pobytu. Opisuje dosyć szczegółowo dziewięć obiektów zrealizowanych podczas pobytu na stypendium Fulbrighta w USA. Są to rzeźby: „Canyon” il. 35, „Tectonic” il.36, „Cococon II” il.37, „Axel” il. 38, „Cinder cone – Tower” il. 39, „Cinder cone II” il. 40, „Twin towers” il. 41, „Temple” il. 41, „Meteor” il. 43. Inspiracjami dla tych rzeźb był zastany krajobraz pustyni w Arizonie, stojące pionowe skały, na których widzimy geologiczne warstwy, jaskinie pomiędzy olbrzymimi blokami skał, pozostawione i skorodowane urządzenia, wulkaniczny krajobraz północnej Arizony, prehistoryczna kamienna architektura rdzennych mieszkańców Ameryki czy olbrzymi krater po uderzeniu meteorytu. To obiekty, w których dr Puszczynski zawarł swoje wrażenia i ducha tamtego miejsca, stanowią o doskonałości wiedzy, umiejętnościach technicznych oraz technologicznych artysty. To swoisty dialog dr. Puszczynskiego z naturą, z której czerpie inspiracje, wtopienie się w nią tak, aby być częścią tej natury. Autor tak sam o tym pisze, cyt.: *„Jestem przekonany, że sztuka tworzona przez artystów, którzy czerpią nie tylko inspiracje, lecz także opierają swój światopogląd na głębokiej relacji i szacunku dla Natury, daje nam właśnie to, czego najbardziej współcześnie potrzebujemy. Sztuka ta bowiem ufundowana jest na idei poszanowania wszystkiego, co przyroda tworzy, jej harmonii i balansu, na poczuciu bycia częścią świata, a nie jego dominantem; na poszukiwaniu prawdziwej więzi z otaczającym nas światem – więzi, którą przecież właśnie poprzez sztukę możemy najlepiej i najpełniej wyrazić.”*

W przedstawionej dysertacji dr Michał Puszczynski dużo miejsca poświęcił aspektom technicznym, technologicznym, metodom zastosowanym do realizacji rzeźb, jak również podrójom, które zbudowały jego doświadczenia i świadomość artystyczną. Dopiero w ostatnim rozdziale pt. „Konkluzja” autor mocniej i swobodniej wchodzi w czystą analizę dzieła. Może wynika to z prostej zasady, którą Michał Puszczynski wyznaje, że należy na swoje dzieła patrzeć z dystansu, po pewnym czasie. Widać ogromną świadomość artysty do czasu i miejsca, w którym się znajduje oraz do przebytej drogi. Cytując Magdalenę Abakanowicz, cyt.: *„W sztuce zawsze będzie*

widoczna cywilizacja oraz kultura, z której artysta wyrósł, którą przesiąknął.” Dr Puszczyński stwierdza, że dopiero w retrospekcji dzieł widzi odbicie swojego dzieciństwa, dorastania, a w późniejszych podróżach fascynacje techniką palenia ceramiki drewnem oraz filozofią Dalekiego Wschodu. Te doświadczenia skłoniły dr. Puszczyńskiego do dołączenia w skład dzieła habilitacyjnego prac z różnych okresów swojej twórczości, co stanowi dodatkową siłę tego przewodu.

Posumowanie

Od dwudziestu lat mam przyjemność śledzić drogę artystyczną i rozwój twórczy dr. Michała Puszczyńskiego. Jestem pod ogromnym wrażeniem bardzo bogatego dorobku artystycznego, wiedzy, doświadczenia zebranego podczas podróży artystycznych na świecie oraz zaangażowania w działalność akademicką. Z wielkim szacunkiem oraz uznaniem podchodzę do bardzo bogatego dorobku naszego habilitanta zdobytego podczas pobytów artystycznych, plenerów, stypendiów, wykładów i sympozjów zagranicznych. Z całym przekonaniem przedstawiłem w recenzji cały dorobek artystyczny dr. Puszczyńskiego, aby pokazać skalę tych działań. Do tej pory pisząc recenzje nie spotkałem się z tak bogatym dorobkiem zdobytym poza granicami Polski, który ma bezpośrednie przełożenie w twórczości artysty oraz edukację studentów na uczelni. Dr Michał Puszczyński jest tą osobą, która wprowadzając po raz pierwszy do Polski metodę palenia ceramiki drewnem w piecach zwanych Tongkama lub Anagama, dodał kolejne narzędzie, które wzbogaciło artystów i studentów o nowe doświadczenia z zakresu palenia ceramiki, podejścia do koloru i formy oraz relacji ludzi towarzyszącym wypałom w tych piecach. To wszystko zasługuje na szczególne uznanie, ponieważ nie wielu twórców wprowadza *novum* na taką skalę w przestrzeń uczelni. Paradoksalnie mogę stwierdzić, że dr. Puszczyńskiemu świat ceramiki w Polsce zawdzięcza otwarcie nowego rozdziału obejmującego najstarsze metody wypalania ceramiki Dalekiego Wschodu. Czytając dysertację, analizując dorobek artystyczny, śledząc twórczą drogę oraz przeglądając pozostałą dokumentację dr. Michała Puszczyńskiego mogę z całą odpowiedzialnością stwierdzić, że przedstawiony dorobek jest na najwyższym światowym poziomie, a przedstawiona dysertacja tylko to uzupełnia, scalając w piękną opowieść o fascynacji gliną i ogniem. Ogromna wiedza,

przytoczone cytaty artystów od Abakanowicz przez Chillidę, Sandresona, Heideggera, Noguchiego, Moora po filozofów Dalekiego Wschodu, potwierdzają bardzo szeroki zakres zainteresowań oraz wiedzy wykorzystanej do powstałej pracy. Rzeźby pana dr. Michała Puszczynskiego prezentują najwyższy poziom artystyczny, a jego dysertacja jest zapisem ogromnej wiedzy zdobytej doświadczeniem, stając się tym samym skryptem naukowym dla następnych pokoleń studentów. W moim przekonaniu taki dorobek mógłby posłużyć do nadania stopnia profesora, ponieważ całość zaprezentowanego dorobku stanowi kompleksowy zakres wiedzy praktycznej i teoretycznej i staje się brakującą cegłą w murze polskiej edukacji artystycznej.

Ze względu na tak znaczące osiągnięcie naukowe i artystyczne pragnę rozprawę habilitacyjną pana dr Michała Puszczynskiego zgłosić do specjalnej nagrody Rektora Akademii Sztuk Pięknych im. Eugeniusza Gepperta we Wrocławiu.

Konkluzja

Po dogłębnym zapoznaniu się i analizie dostarczonej mi dokumentacji dorobku artystycznego, autreferatu oraz pozostałej dokumentacji niezbędnej do napisania recenzji w postępowaniu habilitacyjnym pana dr. Michała Puszczynskiego mogę stwierdzić, że przedstawiona dysertacja, dorobek artystyczny, organizatorki oraz dydaktyczny stanowią bardzo istotny wkład w rozwój reprezentowanej przez niego dyscypliny artystycznej i spełniają warunki zgodne z Ustawą o stopniach naukowych i tytule naukowym w zakresie sztuki (Dz.U. z 2018 poz.261). **W związku z powyższym wnioskuję do Rady Dyscypliny Artystycznej Akademii Sztuk Pięknych we Wrocławiu o podjęcie uchwały o nadaniu stopnia doktora habilitowanego panu dr. Michałowi Puszczynskiemu w dziedzinie sztuki, w dyscyplinie sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki.**

dr hab. Stanisław Brach prof. uczelni

